

PSIXOLOGIK KASALLIKLAR

Olimjonova Ziyat Bobamurod qizi

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi o'qituvchisi

Sa'dullayeva Muslima Bahodirovna

Rahmatova Zuhra Ravshanovna

Toshkent Tibbiyot Akademiyasi talablari

Annotasiya: Ushbu maqolada psixologik kasalliklar haqida ma'lumotlar va kelib chiqish sabablari haqida izoh berilgan. Shuningdek psixologik kasalliklarning bosqichlari haqida yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: infeksiyalar, yallig'lanish jarayonlari, toksinlar, stressli vaziyatlar, psixotravmatik hodisalar, neurotransmitterlar, oligofreniya, psixopatiya, maniakal-depressiv psixoz, epilepsiya

Ruhiy kasallik atamasi ostida asab tizimlaridagi buzilishlar oqibatida paydo bo'luvchi, jamiyatda o'rmashib qolgan me'yorlardan keskin chiquvchi hattiharakatlarga olib keluvchi kasallik tushuniladi. Ruhiiy kasalliklar-keng ma'noda, bu inson psixikasining odatdagidan farq qiladigan holati. Ruhiiy holatning har qanday buzilishi miya tuzilishi yoki funksiyasidagi o'zgarishlar bilan bog'liq. Ular odamga tashqi omillar ta'sir qilganda ekzogen bo'ladi-masalan, turli xil zaharli moddalar, shikastlanishlar, viruslar va boshqalar. endogen omillar alohida ajratiladi — bular irsiy va gen kasalliklari, xromosoma seriyasining buzilishi va boshqalar.

Ruhiy kasalliklarning asosiy sabablari:

- Tug'ilishdan oldin ekologik stress omillariga ta'sir qilish. Intrauterin infeksiyalar, yallig'lanish jarayonlari, toksinlar, alkogol va psixoaktiv dorilarga ta'sir qilish.

- Miyadagi biokimyoviy o'zgarishlar. Neurotransmitterlar (serotonin, dopamin, norepinefrin va boshqalar) miyaning tabiiy kimyoviy moddalari bo'lib, signallarni tananing boshqa qismlariga uzatadi. Ushbu kimyoviy moddalar ishtirok etadigan neyron tarmoqlari buzilganda, asab retseptorlari funksiyalari o'zgaradi, bu esa depressiya va boshqa ko'plab ruhiy kasalliklarga olib keladi.

- Bolalik davrida zo'ravonlik va zo'ravonlik epizodlarining mavjudligi.

- Katta yoshdagi stressli vaziyatlar va psixotravmatik hodisalar. Moliyaviy muammolar, yaqin kishining o'limi, jinsiy zo'ravonlik kabi.

- Boshga qattiq zarba berish kabi jiddiy shikastlanadigan miya shikastlanishidan miya shikastlanishi.

- Shaxsiy va psixologik sabablar. Shubhalanish, melanxolik, hissiyotning kuchayishi va boshqalar.

Ruhy kasalliklar bemorga va uning atrofidagi odamlarga sezilarli darajada zarar etkazishi mumkin. Shuning uchun ular darhol tibbiy yordamga murojaat qilishni talab qiladilar. Bu erda asosiy qiyinchilik ruhiy kasallikning mavjudligini aniqlashdir. Ruhiy kasallikda bemor voqealikni to'g'ri idrok etolmaydi, shu jihatdan Ruhiy kasallik ichki kasalliklardan farq qiladi. Ruhiy kasallikning sabablari xilma-xil, bular orasida irsiy omil asosiy o'rin tutadi. Oligofreniya, psixopatiya, maniakal-depressiv psixoz, epilepsiya kelib chiqishida kishining nasl-nasabi muqim rol o'ynaydi. Ruhiy kasallikning paydo bo'lishi va avj olishiga infeksiyon kasalliklar, bosh miyaning shikastlanishi, intoksikatsiya, ruhiy iztiroblar ham sabab bo'lishi mumkin

Ruhy kasallik kishining jinsi va yoshiga ham bir qadar bog'liq. Umuman bemorni qancha erta davolashga kirishilsa, oqibati shuncha yaxshi bo'ladi. Kasallikni yashirib yoki uyalib, vrachga vaqtida murojaat qilinmasa, dard ulg'ayib, davolash ancha qiyinlashadi. Shuning uchun kishi o'zida andak ruhiy o'zgarish sezsa, darhol vrachpsixiatr ga ko'rinishi lozim

Ko'p sonli aqliy kasalliklarga va ularning rivojlanishining individual xususiyatlariga qaramay, mutaxassislar ruhiy kasalliklarning quyidagi asosiy bosqichlarini ajratib ko'rsatishadi:

Dastlabki bosqich. Bemorda birinchi nevroitik reaksiyalar, kasallikning yagona belgilari, xarakteri, qiziqishlari va afzalliklari o'zgaradi. Ilgari faol bo'lib, u to'satdan yopiq va yashirin bo'lib qoladi. Kasallikning namoyon bo'lishi vaqti-vaqti bilan sodir bo'ladi. Na qarindoshlar, na bemorning o'zi ularga jiddiy ahamiyat bermaydilar. Dastlabki bosqichning davomiyligi bir necha kundan bir necha yilgacha davom etishi mumkin.

Manifestatsiya. Bu ruhiy kasallikning keyingi, faol bosqichidir. Bu buzilishlarning barcha tipik belgilarining namoyon bo'lishi bilan tavsiflanadi. Masalan, shizofreniyada gallyutsinatsiyalar, xayolparast g'oyalar va vosita qo'zg'alishi. Yoki og'ir depressiya uchun o'z joniga qasd qilishga urinishlar. Kasallikning ushbu bosqichida bemorlar, qoida tariqasida, o'tkir simptomlarni bartaraf etish uchun psixiatriya shifoxonasida bo'lishadi.

Teskari rivojlanish bosqichi (qoldiq davr), unda alomatlar asta-sekin yo'qoladi. Kognitiv muammolar va shaxsiyat o'zgarishlarini saqlab qolish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ходжаева Н.И., Шоюсупова А.У. Психиатрия: тиббиёт институтлари талабалари учун. Дарслик. — Т.:Меҳридарё, 2011.
2. Ибодуллаев З.Р. Тиббиёт психологияси. Дарслик. 2012.
3. Аграновский М.Л. Общая медицинская психология и психопатология. Андижон 2011.

4. Аграновский М.Л. Частная медицинская психология и психиатрия. Андижон 2011
5. Якубова, Г. А., & Олимжонова, З. Б. Қ. (2022). МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИНГ ПСИХОФИЗИОЛОГИК РИВОЖЛАНИШИ. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(5), 681-689.
6. Olimjonova, Z. B. Q. (2022). МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМ YOSHIDAGI BOLALAR EMOTSIONAL SOHASI PSIXOFIZIOLOGIYASINING ASOSIY XUSUSIYATLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(5), 311-315.
7. Akramovich, A. A. (2023). KASALLIKLARNI DAVOLASHDA PSIXOLOGIK YONDASHUVCSNING ANAMIYATI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 17(5), 33-35.
8. Olimjonova Ziyinat Bobomurod qizi , Yo'ldoshev Iskandar Abdivali o'g'li, Majidova Sevara Rasuljon qizi. (2023). ONKOLOGIK KASALLIK BILAN KASALLANGAN BEMORLARGA PSIXOLOGIK YORDAM KO'RSATISH. *IQRO JURNALI*, 2(1), 85–88.
9. Xudoynazarovich, E. A., & Ulug'bekovich, X. O. (2023). BEMORLARDAGI JARROHLIK OPERATSIYASIDAN OLDINGI VA KEYINGI PSIXOEMOTSIONAL HOLATLAR. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 18(1), 89-92.